

ה-"וויקי" כמעצב ארגוני-פדגוגי של קהילת מנהיגות חינוכית וכמודל מדגים לסביבת למידה שיתופית בבתי הספר

דר' אברום רותם, משה"ח, המנהל למדע וטכנולוגיה, גף מחשבים בחינוך
גב' עידית אבני, ממונה מחוזית לישומי תקשוב בחינוך, משה"ח, מחוז חיפה

בשנים האחרונות תופס מקום בתאוריות החינוכיות מודל חדש בחינוך, המכונה "המודל השלישי". שני המודלים הוותיקים, "הראשון" ו"השני" הם חד צדדיים, או זה או זה: מורה/קוריקולום במרכז (Instructor Centered) או הלומד במרכז (Student Centered) בהתאמה, לעולם לא שניהם. שני קצוות אלו מלווים את החינוך באופן מוצהר עוד מימי דיואי (מחצית ראשונה של המאה ה-20). "המודל השלישי", עדיין חדש (למעשה פחות מ-20 שנה), הוא "שינוי בהשתתפות/במעורבות" - "Transformation of Participation" הן של המורה והן של הלומד בקהילת למידה אחת, בה לכל אחד תפקיד מעצם היותו כזה, והיידע נבנה תוך התכוונות והשקעה למטרה משותפת, ותוך ניהול למידה מתוך שיתופיות, מחוייבות הדדית ומעורבות פעילה.

מודל זה לא צמח לאחרונה רק בגלל תובנה מופלאה שנחתה על החינוכאים. גם לטכנולוגיה חלק נכבד לתובנה זו, ייתכן אף שלא במודע. קהילה לומדת, בה ללומד ולמנחה הפדגוגי מעמד שווה, והם פועלים במאמץ משותף ליצור הזדמנויות למידה, לחוות אותן ולסכמן, כמעט ולא ניתן ליצור בפרדיגמה של דור הטרומ-מחשב, דור ה-PreNet. רק דור הרשת, דור ה-NetGen, שעבורו שיתופיות, שוויון, נגישות מהירה, התחלקות בלתי מותנית בנתינה ובקבלה מלאה, הן חלק בלתי נפרד מהויותו, כחמצן לנשימה, יכול גם לממש שיתופיות במהלך הלמידה. מהלך בו המנחה הפדגוגי הוא אחד מהקהילה הלומדת, שווה בין שווים, ויחד, הלומדים והמנחים יוצרים וחווים למידה איכותית ונושאת פירות.

כיום אתגרים פדגוגיים חדשניים אלה ניתן להגשים בכלים שיתופיים מקוונים, כשהסמן הימני הוא הוויקי - Wiki. למרות הספרות ההולכת ותופחת בנושא, אין עדיין סימנים לנהירה אחר יישום הוראה-למידה כה אתגריים בבתי הספר. אין ספק שהאתגר ההכרחי לשם מימוש משמעותי (ולא "עוד פרויקט" שלא ישאיר רשמים משמעותיים), הוא לממש את "המודל השלישי" של הוראה ולמידה בקרב המורים עצמם. כלומר מימוש בהכשרת המורה תוך כדי התנסות אישית, ולא "העברה" מהידע שבמרכז אליבה דה "המודל ראשון". מתוך כך, המורה המשתלם המתנסה, ישנה את פרדיגמת ההוראה שלו, ואלה יהיו האותות הראשונים לשינוי משמעותי, תוך כדי יישום והתנסות גם בבתי הספר. כל זאת כאשר סביבת הוראה ולמידה מקוונת, המתנהלת בוויקי, היא הפלטפורמה הנושאת את יישום המודל.

בהרצאה זו נדגים הלכה למעשה מימוש שימוש כלי הוויקי לניהול והתנהלות קורס מורים תוך בניית קהילת לומדים שהחל בספטמבר 2006. הקורס הנדון – הכשרת מנהיגות חינוכית להטמעת סביבת למידה מקוונת בבית הספר, מכשיר את רכזי התקשוב שאנו רואים בהם כסמנים ימניים לשינוי בית ספרי. הקורס הוא מטעם הפיקוח ליישומי תקשוב בחינוך ומידענות של משרד החינוך, ונעשה במחלקה לחינוך באוניברסיטת חיפה.

בהרצאה נדגים את תכנון יישום התנהלות הקורס בוויקי בהלימה למאפייני קהילה לומדת; הפשרות עם הכלי שמגביל עדיין פעילויות חינוכיות בגלל הבראשתיות של הכלי שעדיין לא בשל טכנולוגית; את עיקרי הפעילויות שכל לומד בקורס עושה בכלי; את העדכונים לתכנון המקורי "תוך כדי תנועה", וכן הדגמת אתר הקורס החי, שכולו מתנהל בוויקי, כדגם מוביל לשנים הבאות. לסיכום נראה שהתנסות חשובה זו היא הדגמה חיה מהשטח לניהול והתנהלות קורס הכשרת מורים בכל נושא, עם תרומת המשתלמים לאיכות החומר הנלמד והמידע הנצבר, ואף נצביע על סמך הנסיון הנצבר על ניצנים ראשוניים לדגם ניהול למידת נושא/ מקצוע בכתה בבית הספר באמצעות וויקי, ההיסטיגיות והאתגרים. ■